

'n HOESBREEF

UITGAVE VAN STICHTING HISTORISCHE SOCIËTEIT ENSCHEDE-LONNEKER

Al negentig jaar een mooi stadhuis

Ons prachtige stadhuis is in 1933 opgeleverd en is het resultaat van een zeer langdurig besluitvormingsproces. Al in 1908 stelt men een programma van eisen op voor de huisvesting. In 1911 worden de eerste signalen afgegeven dat het oude stadhuis niet meer voldoet. Ambtenaren zitten verspreid en in krappe behuizing. Te klein dus, en feitelijk kwalitatief ook niet meer passend bij wat Enschede wil uitstralen.

Door **Dick Buursink**

In 1913 wordt er over de noodzaak van meer ruimte en de wens van nieuwbouw gesproken. In mei 1914 is er een eerste discussie over de noodzaak geweest in de Financiële Commissie. Nog weinig actie. Geldgebrek, de Eerste Wereldoorlog en onvoldoende politieke wil maakt dat er geen echt plan van de grond komt. Pas in 1919 durft het College van B & W weer een Programma van Eisen te laten formuleren, en in 1923 komt er een uitspraak van de gemeenteraad over de wenselijkheid van een nieuw stadhuis.

De huisvesting van de gemeentelijke organisatie is in die jaren over vijf panden verspreid en dat is nadrukkelijk wat je tegenwoordig een houtje-touwtje oplossing zou noemen. De raad rekende er zelfs op dat een nieuw stadhuis nogal wat financiële voordelen zou genereren. Als de begroting 1923 een batig saldo in de gemeentekas oplevert besluit de gemeenteraad voor plannen honderdduizend gulden te reserveren.

Burgemeester en wethouders willen voorkomen dat de verwachtingen te hoog zijn en tekenen op

▲ De eerste steen van het nieuwe stadhuis werd door burgemeester Edo Bergsma gelegd en werd in 1933 in gebruik genomen. Op de foto het oude gemeentehuis op de voorgrond met daarachter de bouw van het nieuwe stadhuis.

dat “het een gebouw moet zijn dat met vermindering van weelde, in de inrichting architectonisch, uiterlijk zowel als van binnen, en ook wat de bruikbaarheid betreft, aan hoge eisen voldoet.”

De verwachting van B & W is dat deze actie vanuit de raad niet op korte termijn zal leiden tot een nieuw stadhuis. Te kostbaar en liever nog wachten dan iets bouwen “dat het levende geslacht niet tot eer zou strekken”. Pas in 1926 worden spijkers met koppen geslagen.

Binnen alle gemeentelijke afdelingen en alle partijen wordt met klem aangedrongen de bouw niet langer uit te stellen. Het bestaande stadhuis wordt een oud krot genoemd waarvoor Enschede zich moet schamen.

In 1927 wordt wel vastgesteld dat het nieuwe stadhuis op het perceel aan de Langestraat moet komen en, dat het uiterlijk en innerlijk getuigenis moet afleggen van goede smaak. Overigens wel weer met de

Lees verder op **Pagina 3**

'n HOESBREEF

Stichting Historische Sociëteit Enschede - Lonneker

Gratis interactieve digitale nieuwsbrief van de Historische Sociëteit.

www.shsel.nl

Redactie

Ilse van Heerwaarden
Wim Corduwener

hoesbreef@gmail.com

Vorige nummers van 'n Hoesbreef kunt u [hier downloaden](#).

Secretariaat

Gerard Hemelt,
Suze Groeneweglanden 14,
7542 NM Enschede. 06 197 255 77.
secre.shsel@gmail.com

'n Sliepsteen

Contribuanten ontvangen vier keer per jaar ons historisch blad 'n Sliepsteen. Redactie: Jan Brummer, 06 2412 02 06 of janbrummer@shsel.nl
Contribuanten ontvangen ons kwartaalblad 'n Sliepsteen.

<https://www.facebook.com/SHSEL/>

Ons documentatiecentrum is te raadplegen in Prismare, ruimte 1.07. Roomweg 167 op **woensdag- en vrijdagmiddag van 14.00 tot 17.00 uur**.

De Historische Sociëteit Enschede- Lonneker heeft bij de belastingdienst de status van culturele ANBI. Dat betekent dat een gift aan de Sociëteit voor 125 procent kan worden afgetrokken van de inkomstenbelasting en voor 150 procent van de vennootschapsbelasting. Een ANBI is een algemeen nut beogende instelling. Onze Historische Sociëteit mag zich culturele ANBI noemen omdat we een instelling zijn die voor minstens 90 procent actief is op cultureel gebied.

De acht jaren cyclus

In 1789 is de Grondwet van de Verenigde Staten vastgesteld en daarmee de oudste nog geldende grondwet. De maximale zittings-termijn van een president is twee maal vier jaar. Dit is vastgelegd in het 22e amendement op de Amerikaanse grondwet.

Deze beperking is ingevoerd nadat president Franklin D. Roosevelt meer dan twee keer voor termijnen is herkozen. Het werden er uiteindelijk vier. Ook in Frankrijk kan een president maximaal één keer worden herkozen, hoewel hier de periode twee keer vijf jaar beslaat.

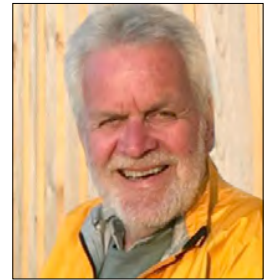
Er zijn veel mensen die vinden dat na ongeveer acht jaar een leider er goed aan doet om op te krassen. Als je acht jaar de baas bent geweest begint er rondom zo'n leider een inner circle van 'vrienden' en meepraters te ontstaan. De echte dwarsliggers, die in treintermen de kwaliteit van het spoor bepalen, zijn dan vermoeid afgehaakt. Zolang de buitenwereld niet echt de 'kont tegen de krib gooit' kan zo'n leider lang door. Op basis van kennis, opgedaan in de afgelopen jaren heeft iemand die zo lang aan de touwtjes trekt een sterke positie. Ook gaat zo'n leider zichzelf voorhouden dat hij niet gemist kan worden. Steeds meer wordt zo'n leider de heldere ster in zijn eigen firmament.

In mijn eigen bestuurlijke carrière is het vaak gebeurd dat iemand te lang (vaak meer dan acht jaar) in een positie zit. En uiteindelijk een sta-inde-weg blijkt te zijn voor broodnodige verandering. Nieuwe mensen met ideeën voelen zich snel geïmponeerd en voegen zich toch maar in het bestaande beleid om geen conflict aan te hoeven gaan met de 'leider'. Uiteindelijk leidt zo'n gegroeide situatie tot stilstand in ontwikkeling van een organisatie.

Natuurlijk heb ik ook meegemaakt dat mensen inspirerend en uitdagend blijven functioneren. Maar ook dan geldt dat het goed is dat een andere organisatie eens kan profiteren van haar of zijn kennis, het doorzettingsvermogen en beschikbare creativiteit.

Grappig is dat ikzelf, vaak onder

druk van omstandigheden, de acht jaren cyclus heb gevolgd. Acht jaar gemeenteraadslid, acht jaar fractievoorzit-

ter PvdA Enschede, waarbij vier jaar in combinatie met het Dagelijks Bestuur van de Regio Twente. Zeven jaar wethouder, zes jaren consultant en acht jaar provincie als statenlid en gedeputeerde. Een interessante wisseling van rollen.

Ik durf de stelling aan dat het (al dan niet door omstandigheden gedwongen) kiezen voor een nieuwe rol mijn levensvreugde heeft bevorderd. Elke nieuwe rol betekent weer een andere uitdaging. Andere inhoud van werk, andere medewerkers en collega's. En vooral betekent het steeds opnieuw dat mijn nieuwsgierigheid geprikkeld wordt. En natuurlijk neem je dan de ervaringen mee uit een lang leven van werken voor de samenleving. Heb je dan een netwerk waar je gebruik van kunt maken en ook de parate kennis loopt niet snel weg. En zeker is het altijd weer moeilijk om iets los te laten dat je eigenlijk wel graag doet.

En toch ga ik aan het einde van 2023 afscheid nemen van mijn rol als voorzitter van de Historische Sociëteit. Onder mijn voorzitterschap zijn de statuten en het huishoudelijk reglement aangepast. Een bestuurslid kan maximaal acht jaar bestuurslid zijn. Dit hebben wij aan u voorgelegd en met u besloten, om te voorkomen dat bestuursleden gezien gaan worden als 'meubilair'. Ik ben in 2012 aangetreden en zit eigenlijk al te lang.

Ik weet het; een vrijwilligersorganisatie heeft soms moeite mensen te vinden voor een bestuur. Mijn stelling is dat een levendige organisatie waar veel initiatieven worden ontplooid en waar mensen lol beleven aan hun hobby, ook altijd bestuursleden weet te vinden. Nog acht maanden te gaan.

Dick Buursink
Voorzitter

Al negentig jaar een mooi stadhuis

Vervolg van **Pagina 1**

kanttekening “dat in onze werkstad geen plaats is voor een gebouw dat opvalt door weelde”. B & W besluit op aangeven van de gemeentesecretaris C.F. Klaar dat er een selectie gemaakt moet worden om ‘vooraanstaande en bekwame architecten’ in beeld te krijgen.

De gemeentesecretaris wilde deze selectie per se niet aan de gemeenteraad overlaten, waar men aan een prijsvraag denkt. Dat zou maar gedoe geven. Zoals hij het formuleerde; “in een vergadering van 28 medesprekende personen als de gemeenteraad is een gedachtewisseling over een voordracht vrijwel onmogelijk”.

Ook toen al moest blijkbare gemeenteraad min of meer op afstand gehouden worden. Er wordt een gezaghebbend advies gevraagd van de Vereniging Architectura Amicitia om met een voordracht van vijf architectennamen te komen. Ook wordt een nieuw Programma van Eisen geformuleerd, waarbij met zich nadrukkelijk laat inspireren door het in aanbouw zijnde nieuwe stadhuis van Hilversum van Ir. Dudok. Dat levert wel aanvullend nieuwe inzichten op waarbij o.a. een Burgerzaal wordt toegevoegd. Ook wordt een maximaal budget van een miljoen gulden vastgesteld.

In juli 1928 wordt aan vijf voorgestelde en ook geselecteerde bureaus een ontwerp opdracht gegeven. Elke architect moet vóór 1 februari 1929 een ontwerp aanleveren waarna een begeleidingscommissie samen met de directeur van de Dienst Gemeentewerken een keuze gaat maken.

Om de discussie te beperken wordt er een externe adviescommissie ingezet, bestaand uit de stadsarchitect van Amsterdam Ir. Hulshof en architect de Clercq uit Den Haag, die elk voor duizend gulden worden ingehuurd om het proces te begeleiden. De twee externen en de interne begeleidingscommissie vinden dat één plan ‘sterk op den voorgrond kwam’. Het plan had als titel ‘In d’Oude stad’. Dat wordt unaniem als beste beoordeeld in termen als degelijk, vooraanstaand, en mooi en waardig.

▲ De bewoner van landgoed Roessingh laat aan de gemeentesecretaris weten, vergezeld van een aangepaste tekening uit Dagblad Tubantia, dat hij het dak hoger zou maken en de spits robuuster.

Ook vanuit de gemeenteraad was er geen discussie en Ir. Friedhoff blijkt de winnaar. Die is zeer vereerd en liet per ommegaande met een telegram de gemeente het volgende weten “welgemeenden dank voor het door uwen secretaris gezonden bericht en tevens voor het door u en uwen Raad in mij gestelde vertrouwen”.

Ook in 1929 wil de gemeente de bevolking wel meenemen in de keuze. Er wordt van 19 tot 24 maart een presentatie van de vijf plannen georganiseerd in het gebouw van het Lyceum. Kennisnemen en niet ter discussie stellen, dat dan weer wel. De gemeenteraad wordt onder druk gehouden want op 25 maart 1929 wordt een definitief besluit door de gemeenteraad genomen. Weinig mogelijkheid voor betrokken burgers om de raad te beïnvloeden.

Er komt natuurlijk wel commentaar uit de samenleving. Soms van concurrentie steunende ‘deskundigen’, en soms vanuit betrokken hoogstaande figuren uit de Ensche-

dese samenleving.

Uit Laren komt een brief met het volgende commentaar op de gemaakte keuze; “Ik vind deze niet gelukkig. Het ontwerp, dat naar ik hoor, uitgevoerd zal worden, is weinig anders dan een slappe navolging van het Raadhuis te Stockholm, het is on-Nederlands en niet van dezen tijd”. Vervolgens noemt hij een ontwerp van een concurrent verreweg het beste. Kinnesinne?

Het lijkt er wel op, maar het commentaar is te laat en te weinig gezaghebbend. Hoe dan ook kan na negentig jaar worden vastgesteld dat het ‘gesamt-kunstwerk’ van Ir. Friedhoff gemakkelijk stand heeft gehouden wat betreft kwaliteit en uitstraling.

▲ Het centrum van Enschede in 1933.

Een bijzonder kistje

► *Op deze foto's ziet u een smal houten kistje met de afmetingen 38 x 10,5 x 19 cm (l x b x h).*

Op de bovenzijde bevindt zich een scharnierend deksel met ijzeren beslag, een klaphandgreepje en een bijzonder inventieve ijzeren sluiting.

Het kistje was reeds vóór de oorlog in het bezit van de heer F.H. Scholten die aan de Nieuwluststraat woonde. Mogelijk is dit een transportkistje voor munitie geweest. We zijn benieuwd naar uw reacties:

janbrummer@shsel.nl

Onderzoek ontrecting en rechtsherstel van Joodse burgers

► De raadscommissie Bestuur en Middelen heeft zich in de afgelopen maand voor de tweede maal uitgesproken tegen een concept-raadsvoorstel om een vierjarig wetenschappelijk onderzoek in te stellen naar, niet alleen de ontrecting en het rechtsherstel van Joodse burgers in Enschede tijdens en na de Tweede Wereldoorlog, maar ook naar de zogeheten 'Twentse paradox'; het gegeven dat – meer dan in de rest van het land – zoveel Joodse burgers aan de maatregelen van de Duitsers zijn ontkomen.

Het uitgebreide onderzoek zou worden begeleid door het NIOD, maar noch dit instituut, noch het College is – nu dus al maandenlang – in staat gebleken de onderzoeksvragen enigszins geloofwaardig te formuleren. Wat dat betreft was de discussie vrijwel een herhaling van het debat in een commissievergadering in januari jl. Ook toen al werd geoperd het NIOD zelf te vragen met de raad in discussie te gaan, zoals nu toegezegd door de portefeuillehouder, de burgemeester.

In al die maanden – de eerste teksten dateren van juni 2022 – is de SHSEL door college of raad niet gevraagd een oordeel of een advies te geven met betrekking tot het onderzoeksvoornemen. Vreemd als je een instelling binnen de gemeente hebt die zich nu al vijftig jaar bezig houdt met de stadsgeschiedenis.

Kor Feringa

Contactpersonen commissies

► Binnenstadcommissie

Georges Schafraad

E-mail: schafraad@gmail.com

► Boerderijcommissie

Jan Oldenhof

E-mail: boerderijcom@shsel.nl

► Documentatiecentrum

Bart Jansen, tel. 06 3435 45 16

E-mail: jansebart@gmail.com

► Foto- en verhalencommissie

Jan Breteler

E-mail: fotoverhalen@shsel.nl

► Monumentencommissie

Ton Völker

E-mail: monumentencom@shsel.nl

► Loakstenen- en

begraafplaatsencommissie

Harry van der Sleen, tel. 053 852 24 94

E-mail: loakstenencom@shsel.nl

► PR-commissie

Bart Jansen, tel. 06 3435 45 16

E-mail: jansebart@gmail.com

► Redactie 'n Sliepsteen

Jan Brummer, tel. 06 2412 02 06

E-mail: janbrummer@shsel.nl

► Historische Kring Glanerbrug

Joop Kwakman, tel. 06 1972 32 72

E-mail:

info@historischekringglanerbrug.eu

► ICT

Tjibbe Knol

E-mail: tjibbeknol@shsel.nl

Zeldzaam Duits plakkaat uit maart 1945

► Willem Janssen, de website-beheerder van 'Enschede in Anzichten', tikte onlangs op een veiling een interessant plakkaat uit de Tweede Wereldoorlog op de kop: een oproep van de Duitsers van vlak voor de bevrijding. Daarin worden Enschedese mannen van 17 tot 50 jaar opgeroepen zich op 21 of 22 maart 1945 te melden op het adres Oldenzaalstraat 703 voor werk in de omgeving van Lonneker.

Het kantoor waar ze zich moesten melden, blijkt hotel Warmes te zijn, een bekende uitspanning in Lonneker die in de oorlog voor een deel door de Duitsers was gevorderd. Je kon er toegangspasjes krijgen voor de Fliogerhorst als je daar werk had gevonden.

Ik kende deze oproep niet. Geen van de personen die ik interviewde voor 'Lonneker oorlogsverhalen' noemde het plakkaat.

De grote razzia bij de Ramie Union van oktober 1944, waarbij jonge Enschedese kerels werden opgeroepen voor werk aan de Westwall bij Kevelaer, is bekend, al was het maar vanwege het grove geweld dat daarbij werd gebruikt. Deze late oproep van de bezetter zonder razzia zal weinig indruk hebben gemaakt. Bovendien beseftte iedere jonge kerel wel wat voor gevaar hij liep nu de geallieerden in aantocht waren. Tussen die twee legers wilde je niet vermord worden.

Kort na deze oproep lukte het Brits-Canadese leger de Rijn bij Wezel over te steken en begon het aan een razendsnelle opmars door de Achterhoek richting Twente.

Wat voor werk hadden de opgeroepen mannen moeten verrichten, als ze zich aan hadden gemeld? Verdedigingswerken aanleggen ongetwijfeld, want er was de Duitsers veel aan gelegen om hun personeel op de Fliogerhorst Twente een veilige

AUFRUF

Die vom Bürgermeister der Gem. Enschede für einen kurzfristigen Arbeitseinsatz in der Nähe von Enschede aufgerufene männliche Bevölkerung der Geburtsjahrgänge 1895 bis 1928, hat zu einem grossen Teil dieser Aufforderung keine Folge geleistet.

Ich komme dem an mich herangetragenem Wunsch mehrerer niederländischen Stellen nach, und gebe den aufgerufenen Personen noch eine Möglichkeit sich am **Mittwoch dem 21. März und am Donnerstag dem 22. März 1945 um acht Uhr in Lonneker Oldenzaalsestr. 703 zur Arbeit zu melden.**

Für diejenigen, die sich rechtzeitig melden, kommt als Einsatzort nur Lonneker in Frage.

Wer auch jetzt dem Aufruf keine Folge leistet, kann nicht mehr mit einer Rückstellung rechnen und hat mit harten Strafen an Leben und Gut, auch seiner Familienangehörigen, zu rechnen.

Der Beauftragte des Reichskommissars für die Provinz Overijssel.

OPROEP

De mannelijke bevolking der jaargangen 1895 tot 1928, die door den Burgemeester van Enschede voor een tewerkstelling van korte duur in de nabijheid van Enschede is opgeroepen heeft voor een groot deel aan die oproep geen gehoor gegeven.

Gevolg gevend aan het verzoek van verschillende Nederlandsche Instanties geef ik de opgeroepen personen als nog gelegenheid, zich op **Woensdag 21 en Donderdag 22 Maart 1945 voormiddags acht uur in Lonneker, Oldenzaalsestr. 703** voor het werk aan te melden.

Voor diegenen, die zich tijdig melden, komt als plaats van tewerkstelling slechts Lonneker in aanmerking.

Wie ook nu nog aan de oproeping geen gehoor geeft kan niet meer op uitzondering rekenen en stelt niet slechts zich zelf maar ook zijn familieleden aan strenge straffen aan leven en goed bloot.

Der Beauftragte des Reichskommissars für die Provinz Overijssel.

▲ Plakkaat uit maart 1945 waarin Enschedese mannen van 17 tot 50 jaar worden opgeroepen zich te melden op het adres Oldenzaalsestraat 703 voor tewerkstelling in de omgeving van Lonneker.

▲ Een Ansichtkaart rond 1950 van de Oldenzaalsestraat in Lonneker met links in het midden Hotel-Restaurant Warmes.

aftocht naar de Heimat te bieden. Lonneker fungeerde als een bruggehoofd om de geallieerden zo lang mogelijk op te houden. De Tommies mochten pas passeren als de laatste Duitse bewoner van de Fliogerhorst vertrokken was. Dat verklaart waarom er op 2 april langs de Oldenzaalsestraat in Lonneker nog

enige tientallen Duitse soldaten om het leven zijn gekomen.

Weet u of er jonge mannen gehoor hebben gegeven aan dit plakkaat uit maart 1945? Laat het mij weten:

willembulter1@gmail.com.

Willem Bulter

Sociëteitsavond 18 april

► Noteer en reserveer dinsdagavond 18 april 19.30 uur in uw agenda! Op het programma staan twee interessante films.

Vóór de pauze vertonen we een film over de stadsreiniging van begin jaren twintig van de vorige eeuw waarop te zien is dat Enschede zijn tijd ver vooruit was.

Na de pauze vervolgen we met een in augustus 1945 door Albert Brusse gemaakte film over uitstapjes van de buurtvereniging K.W.A.B.Z.

Deze letters staan voor Kalanderstraat, Willemstraat, Alsteedschestraat, Beukinkstraat en Zuiderhagen.

Zoals altijd heten wij u vanaf 19.00 uur van harte welkom in de zaal achter de Ontmoetingskerk.

▲ *Boekje vuilniswagen uit 1925.*

B U U R T V E R E E N I G I N G

Kalanderstraat, Willemstraat, Alsteedschestraat, Beukinkstraat,
Zuiderhagen van Kalanderstraat tot het H.J.van Heekplein.
Secretariaat: Willemstraat 38, Tel.5684.

ENSCHUDE, Augustus 1945.

Aan de ouders der kinderen,

Namens bovenstaande Buurtvereniging deelen wij

U het volgende mede:

Het KINDERFEEST is vastgesteld op WOENSDAGMIDDAG 22 AUGUSTUS a.s. Wij gaan met Uw kinderen naar de "Waarbeek". Een commissie is benoemd, die hiervan de leiding heeft en U kunt Uw kinderen hieraan ten volste toevertrouwen. Wij verzoeken U beleefd, doch dringend aan de volgende gegevens stipt de hand te houden!

- e De wagens, waarmede naar de "Waarbeek" gereden zal worden, staan vanaf één uur klaar in de Willemstraat voor de Fruitzaak van Meljerman.

PRECIES OM HALF TWEE WORDT ER VERTROKKEN!!!

Ouders kunnen in geen geval in de wagens meerijsen! Wel kunt U van Uw belangstelling blijk geven door op de "Waarbeek" te komen.

- e De kinderen moeten voorzien zijn van een kaart voor deelname, welke U bijgaand gelieve aan te treffen. De roode kaart is voor kinderen van plm. 3 tot 5 jaar. De witte kaart is voor kinderen van 6 tot 10 jaar. De blauwe kaart is voor kinderen van 11 tot en met 14 jaar.

U wordt beleefd verzocht, de naam van Uw kind achter op deze kaart te vermelden. Kinderen zonder ingevulde kaart gaan niet mee. Tevens moet elk kind voorzien zijn van een kroes of beker, waaraan een kaartje met naam van het kind en een band of touwtje, om zoodoende de beker of kroes om de hals te kunnen hangen.

- e Er is gelegenheid, om de versnaperingen voor de kinderen van 0 tot en met 2 jaar (deze gaan niet met de wagens mee) af te halen na de terugkeer van de wagens, bij de Fam. Schoo, Willemstraat 40, vóór 8 uur 's-avonds.

Het is de bedoeling, om plm. half acht op het punt van vertrek terug te zijn.

De feestcommissie zal aan bovenstaande regeling stipt de hand houden, uitzonderingen kunnen niet worden gemaakt!

Namens het Bestuur:

A.D.Gerritse, Voorzitter;
J.B.Wagelaar, Secretaris.

P.S! Van U neemt kind aan het feest deel.
nemen geen kinderen

▲ *Pagina met de tekst van de buurtvereniging K.W.A.B.Z.*

Het bestuur

Dakramen kringloopwinkel weer zichtbaar

► In het pand aan de Emmastraat 190, de plek waar nu een kringloopwinkel zit, was van ca.1935 tot eind jaren zestig de Schoenfabriek Rommelaar gevestigd.

Op initiatief van Alice Brusse, de bedrijfsleider van de kringloopwinkel, zijn de originele dakramen weer zichtbaar gemaakt; ramen die vroeger veel werden toegepast in bedrijfshallen en fabrieken.

► *Op de foto is de constructie van de dakramen goed zichtbaar.*

Onbekend maar niet onbemind

Uw reactie graag naar **Jan Brummer**: janbrummer@shsel.nl

▲ In deze Hoesbreef een sfeervolle foto/ansichtkaart van de Oldenzaalsche weg die in oktober 1906 is verzonden. Het is mij niet duidelijk welk deel van de toenmalige Oldenzaalsche weg gefotografeerd is. Wie van u geeft uitsluitsel? Uw reactie graag naar janbrummer@shsel.nl

► Op de foto van de fietsende jongelui in de vorige Hoesbreef heb ik helaas geen reactie ontvangen. Aan de achterzijde van de foto staan slechts de naam van de fotograaf, Henk Brusse vermeld. De foto is gemaakt op 11 juli 1984.

Op Goede Vrijdag Prismare geopend

► Ook op Goede Vrijdag 7 april is ons atelier bij Prismare aan de Roomweg van 14.00 tot 17.00 uur geopend. Een mooie gelegenheid om even langs te komen en kennis te nemen van wat er zoal te zien is: onze bibliotheek, ons archief en de vitrines waarin veel interessante voorwerpen liggen met een relatie tot de historie van onze stad en omliggende dorpen.

Ons atelier bij Prismare is elke woensdagmiddag en vrijdagmiddag van 14.00 tot 17.00 geopend. Tijdens de schoolvakanties is Prismare gesloten.

U bent van harte welkom en wij staan u graag te woord.

Eigen Erf

Door **Jan Brummer**
Reacties: janbrummer@shsel.nl

► **Eigen Erf** is de titel van een familiemagazine dat vanaf 1926 tot 1941 wekelijks verscheen in de provincies Drenthe en Overijssel. Onlangs kwamen wij in het bezit van enkele jaargangen waarin de nodige foto's van Enschede staan, voorzien van tekst en uitleg. Alle foto's zijn gemaakt door Albert Brusse. Gezien de matige papierkwaliteit van het magazine zijn de foto's kwalitatief niet altijd even goed, maar wel de moeite waard om gezien te worden.

PALMPASCHEN!

In welhaast geheel Overijssel wordt het mooie oude gebruik „Palmpaschen” nog in eere gehouden en wij meenen zelfs dat er vooral in de laatste jaren een onmiskenbare opleving viel waar te nemen. Gelukkig! Het is een goed volk, dat zijn oude gebruiken trouw bewaart!

► 'Palmpaschen' op de voorpagina van **Eigen Erf** van 29 maart 1929.

DE TWENTSCHE NIJVERHEID IN BEELD

► Op de foto zien we het constructiebedrijf G. Völker & Comp., dat gevestigd was aan de Bleekerstraat 67. Vanaf 1916 handelde het bedrijf onder de naam 'E.N.M.E.O.O.', de N.V. Eerste Nederlandsche Machinenfabriek En Ovenbouw Onderneming. Het bedrijf was gespecialiseerd in het bouwen en exploiteren van lichtfabrieken, waterleidingen en industriële, vuurvaste stenen gasovens.

In 1936 hield het i.v.m. een faillissement op te bestaan.

▲ Het fabriekspand van constructiebedrijf G. Völker & Comp. in 1915.

▲ Bart Jansen en Harry van der Sleen bij de marksteen.

Steen in de Gerinkhoek

Twekkelermarke
35

Usselermarke
34

Markesteen liggende op de grens van de Usselermarke en de Twekkelermarke.

Steen no. 34.35-06

deze steen is een rijksmonument, nr. 46607

Uitsluitend
JA 30m
1 meter diep
voet QR-code

Natuurbegraafplaats
Landgoed Christinalust

Bordje geplaatst bij steen Gerinkhoek

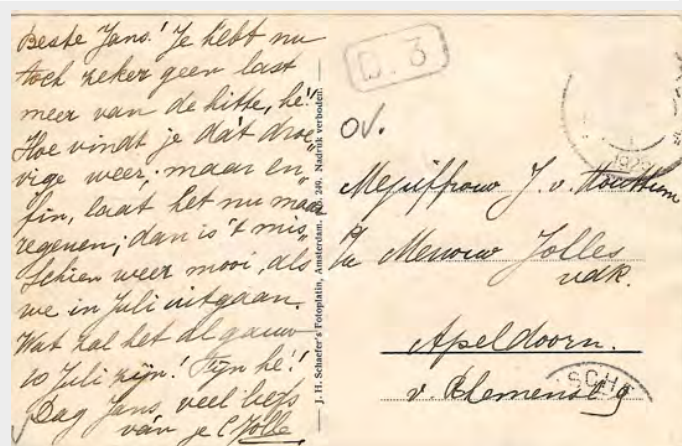
► Op de nieuwe natuurbegraafplaats Christinalust aan de Zwartevennenweg ligt een marksteen genaamd 'steen in de Gerinkhoek'. Hier loopt namelijk de grens tussen de Twekkelermarke en de Usselermarke. Samen met de mensen die de begraafplaats beheren hebben we onlangs een informatiebordje bij dit rijksmonument geplaatst. Scan de QR-code voor informatie over de steen.

De Loakstenen- en begraafplaatsencommissie
Harry van der Sleen

Wat schreef men elkaar een eeuw geleden

Door Jan Brummer

▲ Op deze Ansichtkaart zien we de villa 'Ravenhorst' die op de hoek van de Gronausestraat en de Marthalaan stond. Het pand is in 1961 afgebroken. Op de voorgrond zijn de tramrails te zien.

Beste Jans. Je hebt nu toch zeker geen last meer van de hitte, he! Hoe vindt je dat droevige weer; maar enfin laat het nu maar regenen; dan is 't misschien weer mooi als we in juli uitgaan. Wat zal het al gauw 10 juli zijn! Fijn hè! Dag Jans, veel liefs van je C. Jolle

Kokkeler koopt Garage Moll

Naar wij van de zijde van de vorige eigenaars vernemen, hebben de heren R. J. Pit en G. A. Roelofs het pand Gronausestraat 47, waarin thans Garage Moll is gevestigd, verkocht aan de N.V. Automobielfabriek H. J. Kokkeler.

Naar ons van de zijde van Pon's Automobielfabriek te Amersfoort is meegedeeld, is het de bedoeling de Volkswagen-service in Enschede uit te breiden, waartoe het aangekochte pand zal dienen. Bovendien is het huidige bedrijf van Kokkeler aan de Kuipersdijk te klein geworden.

Aangaande de plannen voor Garage Moll kon men ons niets naders meedelen. Het zou zelfs tot de mogelijkheden behoren dat Garage Moll zich geheel uit Enschede terugtrekt.

▲ Krantenbericht van februari 1961.

Oproep

► Bij toeval stuitte ik op een advertentie uit 1924 van Garage Moll, ooit gevestigd aan de Gronauschestraat 47. Speurend op Delpher.nl kwamen er veel meer advertenties boven water, waarvan er hierbij enkele zijn afgedrukt. Begin 1961 werd het bedrijf overgenomen door automobielfabriek Kokkeler.

Voor een verhaal in 'n Sliepsteen ben ik op zoek naar informatie over de historie van garage Moll.

Mocht u mij kunnen helpen stuur dan een e-mail naar:

janbrummer@shsel.nl

VERLAAGDE PRIJZEN:
Torpedo, 10 P.K., 4 plaatsen . . . f2450.—
Torpedo, 5 P.K., 2 plaatsen . . . 1475.—
Torpedo, 5 P.K., 3 plaatsen . . . 1650.—
Torpedo, 5 P.K., 3 plaatsen, klaverblad - 1700.—
Gabriellet, 5 P.K., 1750.—
inclusief 5 Comfortbanden.

VERTEGENWOORDIGER:
N.V. L.A. MOLL'S A.T.I.M.
Gronauschestr. 47. Telefoon 950.

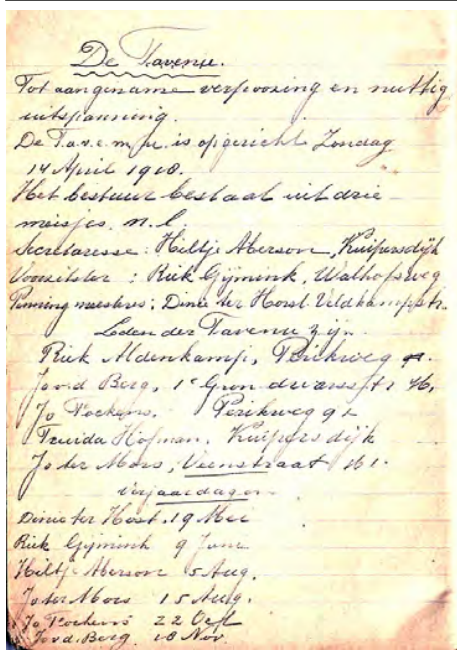
▲ Advertentie van november 1924.

TENTOONSTELLING
Wij nodigen U door deze beelde uit tot een bezoek aan onze Tentoonstelling van
„DODGE” - „MORRIS” en „NASH”
Luxe- en Vrachtautomobielen
in onze Showroom en Garage
ENSCHEDÉ - GRONAUSCHESTRAAAT 47
van Zaterdag tot en met Maandag, 20-22 Mei a.s.
GARAGE N.V. MOLL

▲ Advertentie van mei 1933.

DKW
AUTO UNION 1000
Gen wagen uit duizend!
GARAGE MOLL N.V.
Gronauschestraat 47 Enschede Telef. 52 20 (05420)

▲ Advertentie van juni 1960.

De Tavenu

► Op zondag 14 april 1918 richt een aantal Enschedese meisjes 'De Tavenu' op. T.a.v.e.n.u. staat voor: 'Tot aangename verpoosing en nuttige uitspanning'.

Op één van de pagina's van een aantekeningenboekje uit 1920 van Jo van den Berg maakt zij een aantekening van dit feit.

Jan Brummer

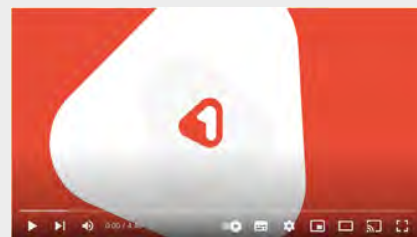
◀ Afdruk van de bewuste pagina uit het aantekeningenboekje.

De Museum Fabriek

1twente

Al langere tijd maakt 1Twente, onze lokale TV-zender, elke week een filmpje bij de Museumfabriek rond een item uit hun collectie. Vaak interessant, en zeker ook een bijdrage aan het levend houden van de geschiedenis van onze stad en regio. In goed overleg hebben wij besloten om in elke Hoesebreef een item via een linkje toegankelijk te maken voor onze lezers. Wij hopen u hiermee een plezier te doen. Klik op uw telefoon, laptop of computer dubbel op het linkje en u krijgt een leuk item te zien.

De meteoriet van Glanerbrug

<https://www.youtube.com/watch?v=IWwOWenDesg>

► Op 7 april 1990 stortte een meteoriet door het dak van een woonhuis in Glanerbrug. Net na zonsondergang werd er een vuurbol door honderden mensen waargenomen. De meteoriet sloeg een gat in het dak van een huis aan de Gronausestraat bij Glanerbrug en brak in vele kleine stukjes. Volgens protocol is de meteoriet opgeslagen bij het Natuurhistorisch museum Naturalis. Een paar betrokkenen hebben een paar kleine stukjes van de meteoriet achtergehouden, deze bevinden zich nu in de collectie van De Museumfabriek.

't Volle Profijt

Ter viering van de opening van het Twente-Rijnkanaal en de Enschedese haven werd op het Erve Zeggelt van 26 augustus t/m 2 september 1936 de tentoonstelling 't Volle Profijt gehouden.

Met 't Volle Profijt werd bedoeld; het volle profijt van tijd, geld en arbeid.

Een van de kwistig versierde lanen tusschen de paviljoens.

De tentoonstelling omvatte uitgebreide afdelingen industrie zoals land- en tuinbouw, handel, nijverheid, de kunstzijde-industrie, elektrotechniek, machine-industrie en het verkeerswezen. En dit alles om de voortschrijdende mechanisatie, de moderne bedrijfsvoering en de gespecialiseerde vakkennis onder de aandacht te brengen.

Ondanks de crisistijd en een hoge werkeloosheid was de tentoonstelling een groot succes.

„t Volle Profijt“.
De groote tentoonstelling Enschede 1936, welke eind Augustus op het „Erve Zeggelt“ haar poorten opent, zal de leuze „t Volle Profijt“ dragen en onder dezen naam gelanceerd worden.
Met de tentoonstelling „t Volle Profijt“ wordt bedoeld het volle profijt van tijd, geld en arbeid.
De bedrijfsgroepen van „t Volle Profijt“ t.w.: landbouw, tuinbouw, handel, nijverheid, kunstzijde-industrie, elektrotechniek, machineindustrie en verkeerswezen zullen op deze tentoonstelling speciaal de aandacht vragen voor de voortschrijdende mechanisatie, de moderne bedrijfswijze en gespecialiseerde vakkennis, welke factoren immers alle het volle profijt ten doel hebben.

De entree van de tentoonstelling.

Wat 't zo al op 'n leppel
en an de vork gef:

'n Moondstekselken vantevuurtn:
paling op 'n gereusterd
stoetnköske

Um 't lief los te sleutern:
klôare greuntesoep

Dan kö 't lief op de leest zettin met
tuffel vuur 't oetzeukn:
- met 'n blootn äers
- oet de bakpan
- frietbröaderkers

met dôarbiej:
greunte, wal veer- of viefderle

en vleis van 'n hach-ënd van 't vārken
ôpdikt met roomsaus

A 'j dat ammôal achter 't vesken hebt
koop d'r nog

nen kôskassen IES achternôa
en/of nen moondvöl
koffie van 'n dreedrôad

vuur 't ôpboern!
En umdat tòch 't gèld op môt, dreenk wiew
stôärig ônder 't ettn

klôarloeter wien:
Rosé Lönneker Bèrg

Maanleu en vrouwleu:

Wiew bint met eigen volk,
nôw kö 'w em raakn!

Tast drieste too
en lôat 't oe smaakn!

Vertel Menu

► Onlangs verscheen er een boek van de hand van Rudy Becker met de titel 'Vertel Menu'. Het boek bevat een groot aantal bijzondere menukaarten die de

familie Becker in de loop van decennia verzamelde. Rudy is de zoon van Jan Becker die jarenlang Hotel Avion exploiteerde.

In deze en de komende nummers van de Hoesbreef zullen we een aantal menukaarten van Enschedese horecabedrijven opnemen.

Etbreefken

van 't zelvren feestmôal met
tuskentieds daansen
vuur leden en gasten
op 't 25-jôarig JUBILEUMSFEEST
van de Enscheder Spöllers en
Daansers "De Krekkel"
op zôaterdag 7 mei 1977
in Hotel-Restaurant DOLPHIA
's ôavends um half neegn